

До:
Членовете на научното жури,
утвърдено със заповед № РД 38-339/22.05.2018 г.
на Ректора на СУ “Св. Климент Охридски

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д.н. Живко Иванов Драганов,
катедра “Международно право и право на ЕС” на ЮФ на УНСС,
член на научното жури за провеждане на конкурс за заемане на академичната
длъжност „доцент” по професионално направление 3.6. Право (Право на ЕС), по
конкурса, обявен от СУ, ДВ, бр. 35 от 24.04.2018 г.,
с кандидат гл. ас. д-р Христо Христов

Уважаеми членове на научното жури,

Представям на Вашето внимание рецензията си за научната, научно-приложната и преподавателската дейност на единствения кандидат в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по Право на ЕС, гл.ас. д-р Христо Христов. Рецензията е изготвена въз основа на материалите за участие в конкурса, представени от кандидата.

1. Биографични данни

Христо Христов е завършил специалност “право” в ЮФ на СУ “Св. Климент Охридски” през 2003 година, със специализация “Международно право и международни отношения”. През 2005-2006 той се обучава като стипендиант на френското правителство в Европейския университетски център в Университета на Нанси, Франция и придобива магистърска степен по право на Европейския съюз. Специализирал е в областта на защитата на правата на човека, в лятно училище към Университета “София Антиполис”, Ница, Франция (2006), както и по въпросите на Икономическия и паричен съюз, през 2014 година, в Центъра по европейски изследвания към колежа “Сент Антъни” на Университета на Оксфорд.

Гл. ас. Христо Христов започва академичната си кариера през 2007 година като преподавател в магистърската програма по право на ЕС в ЮФ на СУ “Св. Климент Охридски”, в която води занятия и до този момент. От 2008 до 2009 година той е хоноруван асистент, а през 2009 година е избран за редовен асистент по право на ЕС в ЮФ на СУ “Св. Климент Охридски”. През 2012 Христо Христов е избран за главен асистент по Право на ЕС в ЮФ на Софийския университет. В периода 2010 – 2014 той е хоноруван преподавател по международно публично право и по право на ЕС в Академията на МВР, а през 2013 и 2017 е бил гост – лектор, съответно в Университета на Нанси и Университета на Бордо (2013) и в Европейския университетски център, Нанси, Франция (2017). През 2012 година Христо Христов придобива образователната и научна степен “доктор по право”, присъдена му от СУ “Св. Климент Охридски”, след защита на дисертационен труд на тема “Процесът на европейска интеграция и признаването на наказателна компетентност на ЕС”.

Христо Христов е бил консултант на Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност (2006 - 2008); юридически консултант и съдружник в “Евролегис БГ” ООД (2009 – 2014); експерт по проект на Институт “Отворено общество” (2010 – 2011); експерт към Фондация за развитие на правосъдието (2011 – 2013); съветник по европейски въпроси на министър-председателя (2014); съветник по европейски въпроси на министъра на правосъдието (2015 – 2016). От 2006 до сега той е лектор в Института по публична администрация и асоцииран сътрудник в Института по европейско право. От 2012 Христо Христов е вписан като адвокат към Софийска адвокатска колегия. Владее френски, английски, италиански и испански език.

Гл. ас. Христо Христов е участвал в национални и международни научни проекти в областта на правото на ЕС, сред които изследователски проект “Принципът на правовата държава правния ред на ЕС”, финансиран от посолството на Франция; проект на Българската асоциация за европейско право “Прилагане на правото на ЕС в България 2007 – 2017; проект на Институт отворено общество за мониторинг над подготовката за присъединяване към Шенген (2011); проект на Германския институт по публична администрация за мониторинг над транспониране на директивата за услугите в държавите – членки на ЕС, 2010 и др.

2. Оценка на учебно - преподавателската дейност

Единственият кандидат в конкурса има дългогодишен и богат преподавателски опит. В своето академично развитие той е заемал последователно длъжностите “асистент” и “главен асистент”. Преподавателската му дейност започва непосредствено след завършване на висшето му образование и продължава без прекъсване до този момент. Основната му натовареност е в ЮФ на СУ, където гл.ас Христо Христов води семинарни занятия и лекции по дисциплината “Право на ЕС” пред студентите от специалност “Право”. Допълнително, той води лекционни курсове в други бакалавърски и магистърски програми и пред студенти от различни специалности и факултети на СУ, в това число: лекционен курс по “Пространство на свобода, сигурност и правосъдие”, пред студенти от бакалавърска степен на специалност "Международни отношения"; лекционни курсове по дисциплините “Вътрешен пазар на Европейския съюз - основни свободи на движение”, “Правна система”, “Принципи на прилагане на правото на ЕС”, “Гражданство на ЕС и права на човека”, “Външна политика на ЕС и политика за сигурност и отбрана” и “Пространство на свобода, сигурност и правосъдие”, пред студенти от специалност "Международни отношения", магистърска програма "Право на ЕС"; както и лекции по “Вътрешна сигурност на ЕС”, пред студенти от специалност "Международни отношения", Магистърска програма "Вътрешна сигурност"; лекции по “Право на ЕС” пред студентите от бакалавърска степен на специалност “Регионално развитие” на Геолого-географски факултет. Освен на български език, гл.ас. Христов води лекционен курс “Въведение в правото и правната система на ЕС” на английски език, пред студентите от бакалавърска степен в специалност “Европейски изследвания” на Факултета по класически и нови филологии. Преподавателският опит на гл.ас. Христо Христов се допълва от дейността му в други висши учебни заведения, като Академията на МВР.

От представената от кандидата справка за хорариума на възложените учебни занятия е видно, че той има необходимата преподавателска заетост и обезпечена натовареност с лекционни и семинарни занятия по дисциплината “Право на ЕС” и по други специални дисциплини от правото на ЕС. Воденето на занятия пред студенти юристи и студенти от други специалности свидетелства за способността на Христо Христов да представя материята пред аудитория с различно ниво на правни знания. Следва да се отбележи като предимство на кандидата воденето на лекции на английски език. Гл. ас. Христо Христов притежава необходимата подготовка за водене на

лекционни курсове. Преподавателският опит на кандидата съответства на научната специалност, за която е обявен конкурса.

3. Обща характеристика на изследователската дейност на кандидата и на представените научни трудове

Гл. ас. Христо Христов е автор на близо двадесет научни публикации в областта на правото на ЕС, които включват доклади от научни конференции, статии, студии и монографии. Два от материалите са на английски език. Статиите са публикувани в утвърдени и специализирани научни издания, като списанията Европейски правен преглед, Съвременно право, Адвокатски преглед и др. Проблемите, които попадат във фокуса на научното дирене на кандидата при изследванията на правото на ЕС са разнообразни. Те обхващат общи въпроси на правната система на ЕС, на защитата на основните права, на политиката на външните работи и сигурността, също и въпроси, които са от важно обществено значение у нас, като например готовността на страната ни за присъединяване към Шенгенските споразумения. Основният изследователски интерес е насочен към материята на наказателноправното сътрудничество в Европейския съюз и към проблемите на правната уредба на вътрешния пазар на ЕС.

Кандидатът е посочил общо шест публикации, с които участва в този конкурс. Те включват едно монографично изследване, една студия, три статии и научен коментар на Пакта за стабилност от 2012 година. Представените трудове не повтарят темата на дисертацията и са публикувани след датата на придобиването на образователната и научна степен “доктор”.

3.1. Оценка на представения монографичен труд

Представеният за участие в конкурса монографичен труд, озаглавен “Вътрешен пазар и основни свободи на движение”, представлява научно изследване на правната уредба на вътрешния пазар на ЕС. То включва шест глави. Първата е посветена на обща характеристика на вътрешния пазар, в това число на анализ на значението му за формирането и развитието на правната системана ЕС, на основните механизми на регулиране на отношенията на свободите на движение и на общите за четирите компонента на вътрешния пазар, елементи на правната му уредба. Следващите пет глави съдържат изследване на всяка от отделните свободи на движение, които образуват вътрешния пазар. Те имат сходна структура и включват определение и обща характеристика, анализ на съдържанието и изследване на допустимите изключения.

Втора глава е посветена на свободното движение на стоки, Глава трета - на свободното движение на хора, Глава четвърта – на свободата на установяване, Глава пета – на свободното предоставяне на услуги и последната, шеста глава – на свободното движение на капитали.

Трудът се отличава с множество достойнства и има безспорен приносен характер за развитие на научните изследвания на правната система на ЕС в България. Монографията представлява научна новост за българската правна литература. Научната новост се определя от липсата до този момент на едно пълно, всеобхватно и задълбочено изследване на проблемите на правното регулиране на вътрешния пазар на ЕС. Действително, има по-ранни публикации по тази тема, но те са с обзорен характер, или са посветени на отделни аспекти на вътрешния пазар и не засягат научната новост на представения труд. Приносният характер на изследването следва да се оценява във връзка със значението на анализирания проблематика за развитието на правната система на ЕС. Именно тук се разкрива едно от най-съществените достойнства на монографичното изследване, а именно че то подлага на задълбочено и обстойно изследване фундаментален аспект на интеграцията в рамките на ЕС. Изграждането и функционирането на вътрешния пазар е не само един от аспектите на интеграцията, но най-вече основен двигател на интеграционните процеси. По тази причина познаването на правото на вътрешния пазар е необходима предпоставка за правилното възприемане на цялата правна система на ЕС.

Като принос следва да се отбележи комплексният характер на изследването, който е определящ за разкриването на правната същност на вътрешния пазар. Този комплексен характер включва анализ на етапите от идеята за изграждане на вътрешния пазар до днес, в това число на политическите процеси, еволюцията на уредбата му в обективното право на ЕС, също и на практиката на Съда на ЕС. Възприетият от автора подход е обоснован и с оглед обстоятелството, че правото на вътрешния пазар е в процес на постоянна динамика и за правилното му разбиране е необходимо да се държи сметка за етапите на неговото развитие.

Сред приносите следва да се открият още:

- задълбоченият общ анализ в Глава първа, който обхваща съдържанието на понятието за вътрешен пазар и съпоставката му с понятията общ пазар и единен пазар;
- извеждането на общите елементи, които намират израз по отношение на всички свободи на движение, сред които принципът на взаимно

признаване, принципът на недискриминацията и др. Чрез изследването на тези общи елементи авторът обосновава единния характер на свободите на движение. Всяка от тях е предмет на самостоятелен и задълбочен анализ и така се изгражда завършена представа за вътрешния пазар, чиято уредба следва да обхване всички дейности, които имат пазарен характер;

- изясняването на понятията, които са свързани с отделните свободи на движение;
- систематизирането и изследването на основните актове на производното право във всяка една от областите на вътрешния пазар;
- анализът и систематизацията на практиката на Съда на ЕС, при които са включени над 1200 решения. Практиката на ЕС е от особено важно значение за развитието на правото на вътрешния пазар и много от принципите и понятията в тази област са формулирани и развити именно в решенията на Съда на ЕС.

Приносите на научното изследване не се ограничават до обогатяването на научната ни литература, а значително надхвърлят тези рамки. Изследването възприема и обосновава разбирането за фундаменталната роля на вътрешния пазар за развитието на правото на ЕС и на интеграцията в Съюза, разбиране което напълно се споделя от автора на тази рецензия. Тук следва да се открие също подходът за търсене и разкриване на връзките между институционалните въпроси на правото на ЕС и материалния правен ред, който е създал Съюза, като основа на полемиката за собственото му бъдещо развитие. Трудът разкрива аналитичните способности и задълбочените познания на кандидата в конкурса и способностите му да изгражда цялостната картина на проблема в контекста на разглежданата правна система.

Не на последно място, считам че изследването ще бъде от съществена полза не само за изследователите на правото на ЕС, но и за практикуващите юристи и всички специалисти, които се интересуват от тази проблематика. Ясният и достъпен език е предпоставка то да бъде полезно и необходимо четиво при подготовката на докторанти, а и на студентите юристи.

3.2. Критични бележки

Без от това да се засягат изтъкнатите по-горе многобройни достойнства на труда, някои тези на автора могат да бъдат подложени на критичен анализ, например тезата, че: “понятията “общ пазар”, “единен пазар” и “вътрешен пазар” отразяват сливането на националните пазари на участващите в ЕС държави членки като форма на икономическа интеграция чрез прилагане на гарантираните основни свободи на движение, чрез гарантиране на свободна конкуренция и чрез приемането на мерки за хармонизация в различни области, предвидени в Договора.” (стр.25); също и възприемането на разбирането за равнозначност на тези понятия (стр. 24). Действително, в един по-широк контекст, подобно схващане е обосновано, но следва да се държи сметка, че понятието вътрешен пазар е нормативно определено по своето съдържание и като такова следва да се отграничава от другите две понятия. Още повече, че развитието на обективното право на ЕС разкрива динамиката при тяхното използване в нормите на правото на Съюза, нещо което не е без значение за отграничаването им едно от друго. Не на последно място, вътрешният пазар като понятие не включва правилата на конкуренцията, нито обхваща всички мерки за хармонизация, предвидени в Договорите. Считаю, че при определянето на вътрешния пазар е необходимо да се държи сметка за неговия обхват именно въз основа на разпоредбата на чл. 26 от ДФЕС.

Следва също да се обърне внимание на някои терминологични неточности, например използването на понятията индустриална и интелектуална собственост като алтернативни. Индустриална собственост се включва в съдържанието на понятието интелектуална собственост (стр. 142-143). Смятам, че не е обосновано изключването от заглавието на последната глава на плащанията с аргумента, че те са напълно либерализирани в идентични разпоредби на тези, уреждащи свободното движение на капитали, и че съответно те не са самостоятелна категория (стр.441-442). Аргумент за обратното е обстоятелството, че свободата на движение на плащанията е изрично и самостоятелно предвидена в разпоредбата на чл.63, параграф 2 от ДФЕС.

3.3. Оценка на другите публикации на кандидата

В студията си “Трансатлантическо сътрудничество в борбата с тероризма и тежката престъпност – обмен на PNR данни и защита на основните права”, публикувана в сп. Европейски правен преглед, том XIX, 2017, Христо Христов анализира мерките от трансатлантическото сътрудничество за борба с тероризма и

тежката престъпност и в частност трансфера на резервационни данни на престъпниците и използването им за целите на разкриване и доказване на престъпления. Освен, че е първото задълбочено изследване на български език на поставените проблеми, студията съдържа анализ на прилагането на посочените мерки във връзка със защитата на основните права в правопорядъка на ЕС. Принос представлява още систематизацията на основните правила, включително и на практиката на Съда на ЕС в тази област.

Статията “За отговорността на държавата за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на ЕС във вътрешния правен ред на Република България”, публикувана в сп. Съвременно право, кн.3/2017, е посветена на въпрос, който придоби важно значение за практиката, а именно редът за прилагане на принципа за отговорността на държавата за вреди, причинени на частни лица в нарушение на правото на ЕС. В статията се обосновава тезата, че разглеждането на тези иски следва да бъде разделено между гражданските и административните съдилища, съобразно наличието или липсата на специални основания по ЗОДОВ, при прилагане на специалния ред за осъществяване на отговорността.

Статията “Принципът на правовата държава в правния ред на Европейския съюз”, в: Николова, Р. (съст), “Законът на правото или правото на закона”, Сборник публикации на Нов български университет, С., 2016, съдържа анализ на принципа на правовата държава в правото на ЕС и неговото значение за развитието на правната система на ЕС. Като принос тук следва да се посочи формулирането на дефиниция за принципа на правовата държава за целите на правната система на ЕС и определянето на специфичните измерения на този принцип в правото на ЕС.

В статията “Прилагане на преюдициалното запитване в наказателното производство”, сп. Адвокатски преглед, кн.3/2015, кандидатът изследва специфичните проблеми на преюдициалните запитвания в областта на наказателното и на наказателнопроцесуалното право, в контекста на влизането в сила на Договора от Лисабон. Приносен характер тук има анализът на особеностите на наказателното производство във връзка с възможностите за отправяне на преюдициални запитвания и съответно за недопускането на превратно използване на възможностите по чл.267 от ДФЕС и за заобикаляне по такъв начин на установения вътрешен процесуален ред.

Коментарът “Договорът за стабилност, координация и управление – какви решения за икономическия и паричен съюз”, в: Семов, А., (съст.) “Новият европейски пакт от март 2102. Договор за стабилност, координация и управление в Икономическия и паричен съюз”, С., 2012, съдържа анализ на Договора за стабилност, координация и

управление. Приносен момент е съпоставката на правната природа на новата уредба с класическия интеграционен подход и очертаването на основните слабости на новия модел.

В цялост оценката ми за научното творчество на гл. ас. Христо Христов е, че то е на високо ниво и допринася съществено за развитието на научните изследвания в областта на правото на Европейския съюз у нас.

Заключение

Въз основа на изложеното по-горе, считам, че научната, научно-приложната и преподавателската дейност на Христо Христов следва да получат висока оценка. Представеният хабилитационен труд и останалите публикации на кандидата отговарят напълно на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за прилагането му.

Гл. ас. д-р Христо Христов притежава необходимите качества и преподавателски и научно-изследователски опит, за заемането на академичната длъжност “доцент” по Право на ЕС към ЮФ на СУ “Св. Климент охридски” и убедено предлагам на членовете на научното жури да подкрепят неговата кандидатура.

01 август 2018

гр. София

/доц. д.н. Ж. Драганов,
член на научното жури/